

YOTOQ YARALARNI OLDINI OLISH VA DAVOLASH

Mamatqodirova Nargizaxon Bahromovna

*Bo'ston Abu Ali ibn Sino nomidagi jamoat salomatligi
texnikumi Hamshiralik ishi fani o'qituvchisi*

Annotatsiya

Teri inson tanasini o'rab turgan ko'p qatlamli epiteliya to'qimalarining tashqi qatlamidir. O'rta yoshdagi odamlarda uning darajasi 1,5-2 m² ni tashkil qiladi. Tananing turli qismlarida turli xil teri qalinligi mavjud. Orqa, son, kaft va tovon terisining qalinligi 4 mm gacha bo'lishi mumkin, ko'z qovog'ining terisi esa 0,4 mm, o'n barobar yupqaroqdir.

Teri uchta qatlamdan iborat: epidermis, eng yuqori qatlam; asl teri qatlami bo'lgan dermis; va teri osti yog' qatlami bo'lgan gipodermis.

Teri funksiyasi tozalikni talab qiladi. Buning uchun ertalab va kechqurun yuvish kerak. Odamlar teri bilan mikroblardan, tashqi dunyoda topilgan zaharli moddalardan, jarohatlardan va haddan tashqari quyosh nurlaridan himoyalangan.

U organizmdan oqsillarni, tuzlarni, karbamidni, siydik kislotasini, kreatinni, uchuvchi kislotalarni, xolesterinni va vitaminlarni va boshqa narsalarni yo'q qiladi. Moddalar, birinchi navbatda, gazlar almashinuvi teri orqali sodir bo'ladi. Teridagi nerv uchlari yoki organizmga tashqi dunyodan ta'sir etuvchi turli xil stimullarni (issiqlik, sovuqlik, og'riq, bosim) qabul qiluvchi retseptorlar uning eng muhim analitik funksiyasini bajarish uchun javobgardir. Yoz fasli o'zi bilan yuqori harorat va terlashni keltirib chiqaradi, bu esa tananing issiqlik va tashqi sharoitlarga javoban haddan tashqari kuchayishiga olib keladi.

Haftada bir marta kasalxonaga yotqizilgan bemorlarda toza dush yoki hammom bo'lishi kerak. Og'ir odamlar terini nam sochiq bilan bir necha kunlik ro'molcha olishadi. Teri dezinfeksiyalovchi spirt eritmasi, 0,1% sirka kislota eritmasi, kofur spirti eritmasi va boshqalar bilan artiladi. Subpar davolash natijasida intensiv terapiya bemorlarida yotoq yaralari va teri yaralari rivojlanadi.

Tozalikni saqlashda ko'maklashish

Sanitariya yuvishdan oldin bemorning terisi qabulxonada ishlaydigan tibbiyot hamshirasi tomonidan tekshiriladi. "Pedikulyoz"ni o'rnatadi. Boshda, bo'yinda va

kiyimning tikuvlarida bitlar aniqlanishi mumkin. Bitlarning o'lchami 1,5 mm dan 4 mm gacha, tuxumlari esa 0,6-1 mm. Cho'zilgan nitslar yopishqoq material bilan soch tanasining ildiz qismiga yopishadi.

Qizamiq va qaytalanuvchi tif - bosh va kiyim bitlari orqali yuqadigan ikkita jiddiy yuqumli kasallik. Binobarin, agar bit yoki sirka topilsa, hamshira darhol dezinfeksiya qilishi kerak.

Yotoq yaralarning paydo bo'lish sabablari va ularni oldini olish chora tadbirlari.

Yotoq yara — terining uzoq muddatli bosimi, mahalliy qon aylanishining buzilishi va yumshoq to'qimalarning o'limi.

To'shakdagi yaralar uchta asosiy omil tufayli yuzaga keladi:

1. Bosim. Odamning og'irligi tufayli to'qimalar va suyaklarga bosim tushadi, bu bosim tana a'zolarini siqib chiqaradi, bu esa to'qimalarning yetarli darajada qon ta'minlanishiga olib keladi.

Oddiy holatlarda bu narsalar tanaga zarar yetkazmaydi, lekin ular uzoq vaqt harakatsiz yotganda va tana hissiyotini yo'qotganda to'qimalarga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Ma'lumki, tananing bir qismiga katta bosim ishemiyaga (anemiya) olib keladi. Aksincha, bosim uzoq vaqt davomida odatdagidan kamroq bo'lsa ham zararli. Arterial kapillyarlarda qon bosimi 30 mm simob ustuni, venoz kapillyarlarda esa 10 mm simob ustuni.

Ushbu ko'rsatkichlarning o'zgarishi kapillyarlarga salbiy ta'sir qiladi va bu kapillyarlarga bog'langan to'qimalar qon ta'minoti yetishmasligi natijasida nobud bo'ladi. Ta'sir qilingan hududlarga doimiy bosim natijasida o'zgarishlar 1-2 soatdan keyin sodir bo'ladi.

2. Kesish kuchi. To'qimalarning shikastlanishi va mexanik shikastlanish ham bilvosita bosim orqali sodir bo'ladi. Bu sirtga nisbatan to'qimalarning siljishi yoki kesilishi. Pastki to'qimalarda mikrosirkulyatsiya buziladi va to'qimalar kisloroddan mahrum bo'ladi. To'qimalarning siljishi, odam to'shakdan chiqib ketganda yoki boshning yon tomoniga tortilganda sodir bo'ladi. Bu to'qimalarga to'g'ridan-to'g'ri bosim bilan katta zarar yetkazadi. Og'irroq holatlarda limfa tomirlari va mushak tolalari kesilishi va chuqur yotoq yaralari paydo bo'lishi mumkin. Chuqur jarohatlar ma'lum vaqtdan keyin paydo bo'ladi. Chunki sirtidagi teri kesilgan mushak ustida ikki hafta davomida o'z holatida qolishi mumkin.

3. Ishqalanish yuzaki yaralarni keltirib chiqaradigan kesish kuchi va terining yuqori qatlamini ajratish ishqalanishni o'z ichiga oladi. Nam teri ishqalanish kuchayishiga olib keladi.

Siydik o'g'irlab ketish bilan og'rigan bemorlar terlaganda, nam, suvni singdirmaydigan kiyim kiyganda, singib ketmaydigan plastik o'rindiqlarda o'tirganda

va tagliklardan foydalanganda buni boshdan kechirganliklarini aytishgan. Og'ir yoki zaif bo'lgan va uzoq vaqt davomida

chalqancha yotishga majbur bo'lgan bemorlarda dumba, ko'krak qafasi, ensa, tovon, to'piqning tashqi qismi va tirsagida yotoq yaralari paydo bo'lishi ehtimoli ko'proq. Bichilish va yotoq yaralar paydo bo'lishi mumkin bo'lgan sohalar

Yotoq yaralarning oldini olish va davolashni rejalashtirish.

– Ko'rpa-to'shaklarning oldini olishning samarali usullari deyarli yo'q. Tibbiyot muassasalarida to'shakda jarohatlarning oldini olish uchun turli xil yondashuvlar mavjud; eng muvaffaqiyatlisiga ergashish yaxshidir. To'shak yaralarini oldini olishning ko'plab ilmiy tasdiqlangan strategiyalari mavjud.

1. Taranglikni bo'shating. Choyshabni davolash va oldini olishning asosiy maqsadlaridan biri bu. Buning uchun yotoqda yotgan bemorning holati o'zgartiriladi va tana va sirt o'rtasida hosil bo'ladigan bosimni yo'qotish uchun turli xil vositalar qo'llaniladi.

Bunga quyidagilar kiradi: - noyob to'shaklar, gidrostatik to'shaklar, keng shishirilgan sumkalar va boshqalar. Ushbu qurilmalarni qo'llash orqali bosim

kuchini kengroq hudud bo'ylab taqsimlash mo'ljallangan, natijada bemorning tanasiga kamroq zarar yetkaziladi;

- gidrostatik ko'pikli to'shak;
- yostiqlar yoki qo'y junli to'shak;
- suv yoki havo bilan to'ldirilgan yostiqlar;
- kauchuk bantlar va boshqalar. Terining tarkibi va imkoniyatlari, shaxsiy gigienaning asosiy jihati.

Yotoq yara og'ir bemorlarda paydo bo'lishiga sabab ular uzoq muddat ichida ko'ndalang yotadilar, yotoq yaralar quvvatsiz bemorlarda paydo bo'ladi. Shuning uchun yotoq yaralarni oldini olish eng muhim vazifalardan hisoblanadi.

Yotoq yara – decubitus – bu yemirilish. Chirish to'qimalarni buzilishi nekroz yotoq yarada teri osti to'qimalari, shilliq qavatlar, bemorni uzoq vaqt orqasi bilan yotishi natijasida ezilishi tufayli, to'qimalarda qon aylanishi buzilib va to'qima oziqlanishi (trofikasi) buzilishi natijasida paydo bo'ladi.

Yotoq yaralar og'ir bemorlarni, ularni orqasida, ko'krakda, tovonida, esnasida dumg'azasida paydo bo'ladi

Yotoq yaralar paydo bo'lishidan avval terida ko'kimtil qizil rangda chegarasiz pufakchalar paydo bo'ladi. Keyinchalik tuqimalar borgan sari yaralar chuquroqqa kirib mushaklar paylar, suyaklarni zararlaydi.

Og'ir bemorlarda yotoq yaralarni oldini olish uchun:

1. Xar 2 soatda og'ir bemorni xolatini o'zgartirib turish, paydo bo'layotgan yotoq yaraga e'tibor berish

2. Bemorni to'shak choyshablarida non ushoqlari, choyshab burmalari bo'lmasligi kerak.

3. Bemor g'adir-budur to'shak choyshablarida yotmasligi kerak.

4. Nam yoki ifloslangan ichki kiyimlarni almashtirish

5. Dumg'aza ostida rezinali chambarcha kuyish

6. Yotoq yaralarga qarshi to'shakdan foydalanish

7. Yotoq yaralar ko'pincha paydo bo'ladigan joylarni ertalab va kechqurun issiq suv bilan yuvish, 10 foizli kamfora spirti yoki 0,5 foizli nashatir spirti, 1 foizli salitsil spirti, tualet sovuni yoki sirka kislotasi bilan paxta tampon bilan uqalash kerak

8. Yotoq yarani birinchi belgisi terini qizarishi paydo bo'lganda, kuniga 1-2 marta terini 5-10 foizli permanganat kaliy eritmasi bilan tozalanadi.

Yotoq yara og'ir bemorlarda paydo bo'lishiga sabab ular uzoq muddat ichida ko'ndalang yotadilar, yotoq yaralar quvvatsiz bemorlarda paydo bo'ladi. Shuning uchun yotoq yaralarni oldini olish eng muhim vazifalardan hisoblanadi.

Yotoq yara – decubitus – bu yemirilish. Chirish to'qimalarni buzilishi nekroz yotoq yarada teri osti to'qimalari, shilliq qavatlar, bemorni uzoq vaqt orqasi bilan yotishi natijasida ezilishi tufayli, to'qimalarda qon aylanishi buzilib va to'qima oziqlanishi (trofikasi) buzilishi natijasida paydo bo'ladi.

Yotoq yaralar og'ir bemorlarni, ularni orqasida, ko'krakda, tovonida, esnasida dumg'azasida paydo bo'ladi

Yotoq yaralar paydo bo'lishidan avval terida ko'kimtil qizil rangda chegarasiz pufakchalar paydo bo'ladi. Keyinchalik tuqimalar borgan sari yaralar chuquroqqa kirib mushaklar paylar, suyaklarni zararlaydi.

Og'ir bemorlarda yotoq yaralarni oldini olish uchun:

1. Xar 2 soatda og'ir bemorni xolatini o'zgartirib turish, paydo bo'layotgan yotoq yaraga e'tibor berish

2. Bemorni to'shak choyshablarida non ushoqlari, choyshab burmalari bo'lmasligi kerak.

3. Bemor g'adir-budur to'shak choyshablarida yotmasligi kerak.

4. Nam yoki ifloslangan ichki kiyimlarni almashtirish

5. Dumg'aza ostida rezinali chambarcha kuyish

6. Yotoq yaralarga qarshi to'shakdan foydalanish

7. Yotoq yaralar ko'pincha paydo bo'ladigan joylarni ertalab va kechqurun issiq suv bilan yuvish, 10 foizli kamfora spirti yoki 0,5 foizli nashatir spirti, 1 foizli salitsil spirti, tualet sovuni yoki sirka kislotasi bilan paxta tampon bilan uqalash kerak

8. Yotoq yarani birinchi belgisi terini qizarishi paydo bo'lganda, kuniga 1-2 marta terini 5-10 foizli permanganat kaliy eritmasi bilan tozalanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Zokirova K. O', Toxtamatova D. O' "Hamshiralik ishi asoslari". Toshkent, 2019-yil.
2. I. Shukurov, S. Q. Qanoatov Jamoada hamshiralik ishi, Toshkent, 2010 y.
3. Inomov K. S. "Hamshiralik ishi asoslari". Toshkent, O'zbekiston milliy nashriyoti, 2007 y.
4. Sabirov D. M., Gazizov A. Z. "Shoshilinch holatlar" Farg'ona, "Farg'ona nashriyoti", 2005 y.
5. Hamshiralik ishi ta'limini takomillashtirish markazi "Hamshiralik ishi asoslari" fanidan o'quv qo'llanmalari. 1-2 boblar. 2007 y.
6. Tursunov S. T., Nodirov T. S. Sog'lom turmush tarzi, Toshkent, 2006 y.

Internet saytlari

1. [www. med. uz.](http://www.med.uz)
2. [www. medical. ru.](http://www.medical.ru)
3. [www. minzdrav. uz.](http://www.minzdrav.uz)
4. [www. tma. uz.](http://www.tma.uz)
5. [www. tashpmi. uz.](http://www.tashpmi.uz)
6. [www. ziyonet. uz.](http://www.ziyonet.uz)